

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR

Burgemeester Canersstraat 7 Oss

Toetsing aan Flora- en faunawet
en Natuurbeschermingswet 1998

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR

Gebouw Burgemeester Canersstraat 7

Toetsing aan Flora- en faunawet en
Natuurbeschermingswet 1998

In opdracht van: gemeente Oss

7 mei 2012

Colofon

© 2012 Natuurbalans - Limes Divergens BV / gemeente Oss

Tekst en samenstelling: G. Hoogerwerf
Projectnummer: 12-073

In opdracht van: gemeente Oss

Foto's omslag: Zicht op het te slopen gebouw "De Vlaam"

Wijze van citeren: Hoogerwerf, G. 2012. Quick scan beschermde natuur gebouw Burgemeester Canersstraat 7. Toetsing aan Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

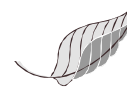
Niets uit dit rapport mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de gemeente Oss, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans-Limes Divergens BV. De gemeente Oss vrijwaart Natuurbalans-Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING	5
1.1	Achtergrond en aanleiding	5
2	METHODEN.....	7
2.1	Begrenzing onderzoeksgebied.....	7
2.2	Inventarisatie beschermde soorten.....	8
2.3	Toetsing aan de Flora- en faunawet	8
3	TOETSING AAN FLORA- EN FAUNAWET.....	9
3.1	Flora	9
3.2	Vleermuizen.....	9
3.3	Broedvogels.....	10
3.4	Overige soorten.....	11
4	CONCLUSIE	12
	BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET	13
	BIJLAGE 2: ECOLOGISCH WERKPROTOCOL SLOOP GEBOUWEN	23

1 INLEIDING

1.1 ACHTERGROND EN AANLEIDING

De gemeente Oss is voornemens het gebouw, gelegen op het adres Burgemeester Canersstraat 7, te slopen en hier nieuwbouw van woningen te laten plaats vinden.

Ingrepen en activiteiten in het landschap kunnen leiden tot overtreding van verbodsbepalingen in de Nederlandse natuurwetgeving. In situaties waarin het gaat om ruimtelijke ingrepen zijn de volgende twee wetten van belang:

1. De Flora- en faunawet (in het vervolg FFW), die de bescherming regelt van plant- en diersoorten. Overtreding van de FFW ten aanzien van streng beschermde soorten¹ vereist mogelijk een ontheffing ad artikel 75.
2. De Natuurbeschermingswet 1998 (in het vervolg NbW), die de bescherming regelt van natuurgebieden. Indien een project in strijd is met de instandhoudingdoelstellingen van een bepaald Natura 2000-gebied, is mogelijk een vergunning NBW noodzakelijk.

De ingreeplocatie ligt niet in of nabij een Natura 2000-gebied. Mogelijke overtredingen en ontheffingen van de NBW zijn niet aan de orde. De NBW komt in het vervolg van deze rapportage niet meer aan bod.

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie. Voorgenomen ingreep dient getoetst te worden aan de bepalingen in de FFW.

1.2 PROBLEEMSTELLING

Een actueel en/of volledig verspreidingsbeeld van beschermde flora en fauna op de planlocatie ontbreekt. Het is als gevolg daarvan niet duidelijk of er een kans bestaat op overtreding van verbodsbepalingen van de FFW.

¹ Streng beschermde soorten: de zogenaamde 'overige soorten' uit tabel 2 en de strikt beschermde soorten uit tabel 3 van de Flora- en faunawet. Deze soorten vereisen bij activiteiten de te kwalificeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling, in geval van schade, mogelijk een ontheffing van de FFW. Soorten uit tabel 1 van de FFW hebben vrijstelling van ontheffing. Zie bijlage 2 voor een soortenoverzicht en beschermingsregimes.

1.3 OPDRACHTFORMULERING

In opdracht van gemeente Oss heeft Natuurbalans – Limes Divergens BV een quick scan uitgevoerd naar:

- het mogelijke voorkomen van streng beschermde soorten op de ingreeplocatie;
- de mogelijke verplichtingen die bij realisatie van de voorgenomen plannen voortvloeien uit de bepalingen in de natuurwetgeving.

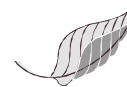
1.4 DOELSTELLING

Doelstelling van de quick scan is beantwoording van onderstaande vragen:

1. Komen er op de ingreeplocatie streng beschermde soorten voor (tabel 2 en 3 FFW) of kunnen deze worden verwacht?
2. Wat zijn de effecten van de voorgenomen ingreep op deze soorten?
3. Op welke wijze kunnen eventuele negatieve effecten beperkt of voorkomen worden?
4. Wordt vervolgonderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten noodzakelijk geacht?
5. Zal uiteindelijk een ontheffing van de FFW noodzakelijk zijn, voor welke soorten en onder welke voorwaarden?

1.5 LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 beschrijft ligging en begrenzing van de ingreeplocatie en de opzet van het voorliggende onderzoek. In hoofdstuk 3 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan de FFW. In hoofdstuk 4 worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet.

2 METHODEN

2.1 BEGRENZING ONDERZOEKSGBIED

Het gebouw aan de Burgemeester Canerstraat 7 te Demen (gemeente Oss), ter plekke bekend onder de naam “De Vlaam” is oorspronkelijk een school geweest. De school is begin jaren vijftig van de vorige eeuw gebouwd. Later is het gebouw een gemeenschapshuis geworden. Begin 2000 is aan de achterzijde van het gebouw een nieuwe vleugel gerealiseerd. Figuur 1 toont de ligging van het gebouw.

Figuur 1: Ligging van de ingreeplocatie: Burgemeester Canersstraat 7 (gebouw binnen blauw vlak), gelegen in de dorpskern Demen (gemeente Oss).

2.2 INVENTARISATIE BESCHERMDE SOORTEN

Op 23 april 2012 is het voormalige school- en gemeenschapsgebouw aan de Burgemeester Canersstraat 7 bezocht door een ecooloog van Natuurbalans-Limes Divergens BV. Tijdens het veldbezoek is een inschatting gemaakt van de mogelijk aanwezige streng beschermde soorten.

Een dergelijke inschatting is gemaakt op basis van expert judgement, aan de hand van een beoordeling van aanwezige biotopen en habitats in combinatie met uitvoerige kennis over ecologische eisen en landelijke verspreiding van beschermde soorten en habitats.

2.3 TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals hier het geval, gaat het bij toetsing aan de Flora- en faunawet om de soorten uit Tabel-2 en Tabel-3 van de AMvB artikel 75 (zie Bijlage 1). Voor soorten uit lijst 1 van AMvB artikel 75 geldt vrijstelling van de verbodsbepalingen.

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen waarbij beschermde soorten in het geding zijn, worden twee mogelijkheden geboden:

1. Mitigerende maatregelen
2. Ontheffingaanvraag

1. Mitigerende maatregelen

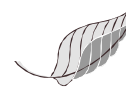
Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet door uitvoering van mitigerende maatregelen. Van belang is dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gewaarborgd blijft.

2. Ontheffingaanvraag

Is de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van een beschermde soort niet gewaarborgd, dan is een reguliere ontheffingsaanvraag nodig. Bij de beoordeling daarvan worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang? (alleen Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (Tabel 3-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Dienst Regelingen beoordeelt vervolgens of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en).

3 TOETSING AAN FLORA- EN FAUNAWET

3.1 FLORA

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Op de ingreeplocatie komen geen streng beschermde plantensoorten voor. Hiervoor ontbreekt geschikt habitat.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de FFW ten aanzien van vaatplanten worden niet overtreden. Een ontheffing van de FFW is niet aan de orde.

3.2 VLEERMUIZEN

Wettelijke status

Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel-3 van de FFW. Binnen het leefgebied van vleermuizen zijn de volgende elementen beschermd:

- verblijfplaatsen,
- belangrijke vliegroutes,
- essentieel foerageergebied.

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in oude bomen en gebouwen. Over het algemeen zijn verblijfplaatsen van vleermuizen niet permanent bewoond. De dieren verplaatsen zich een aantal keer per jaar, waarbij ze periodiek terugkeren naar dezelfde verblijfplaatsen. Om die reden worden alle verblijfplaatsen (winterverblijfplaats, kraamkamer, tussenverblijfplaats, paarplaats) gerekend tot vaste verblijfplaatsen en zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze tijdelijk niet worden gebruikt.

Vliegroutes en foerageergebied die essentieel zijn voor het voortbestaan van een populatie worden eveneens gerekend tot onderdeel van een vaste rust- of verblijfplaats en zijn derhalve ook beschermd. Voor uitvoering van activiteiten die kunnen leiden tot negatieve beïnvloeding van een populatie geldt een ontheffingplicht.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Tijdens het bezoek op 23 april 2012 is het schoolgebouw geïnspecteerd op mogelijke aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen. Hierbij is zowel de binnenzijde van het gebouw (zolders) als de buitenzijde van het gebouw onderzocht.

De zolders van het gebouw worden gebruikt als opslagruimte. Op de zolders zijn geen openingen aanwezig waar vleermuizen door naar binnen kunnen komen. Op de zolders zijn ook geen sporen van vleermuizen (mest) aangetroffen.

In het oude gedeelte van het schoolgebouw zijn geen spouwspleten aanwezig waardoor vleermuizen naar binnen kunnen gaan.

In de nieuwe vleugel aan de achterzijde van het gebouw zijn wel spouwspleten aanwezig onder de dakrand. Deze spleten bieden toegang tot de spouwmuur. Het is niet uit te sluiten dat hier periodiek vleermuizen (voornamelijk gewone dwergvleermuizen) kunnen verblijven.

Bij het gebouw staan ook enkele bomen. Deze bomen zijn te jong om voor vleermuizen geschikte holten te bevatten. De bomen rondom het gebouw zijn niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen.

Het ingreepgebied, een gebouw, kan niet worden beschouwd als essentieel foeragegebied voor bijzondere vleermuissoorten.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Realisatie van de ingreep kan eventueel leiden tot verlies aan potentieel aanwezige verblijfplaatsen (spouwmuur) voor vleermuizen. Door de sloop van het gebouw te laten plaats vinden in de meest geschikte periode (zie bijlage 2, werkprotocol sloop gebouwen) en bij de bouw van nieuwe woonhuizen voorzieningen te treffen, waardoor geschikte vleermuisverblijven ontstaan, kan de functionaliteit van het leefgebied gehandhaafd blijven.

3.3 BROEDVOGELS

Wettelijke status

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van half maart tot half juli. Tijdens het broedseizoen vallen namelijk alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en zijn daardoor beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van de definitie van het begrip 'nesten' wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoen en niet-broedseizoen.

Nesten jaarrond beschermd

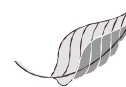
Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd. De nesten van roofvogels, uilen (uitgezonderd bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaats' in artikel 11 van de FFW² (2009). Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, in principe jaarrond beschermd.

Nesten beschermd tijdens broedseizoen

Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten wordt hieraan voldaan door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie 'nest' of 'vaste verblijfplaats' in artikel 11 van de FFW. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

² Bron: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. (Dienst Regelingen 2009)

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Tijdens het veldbezoek op 23 april 2012 is de aanwezigheid geconstateerd van twee nestplaatsen van de huismus, onder dakpannen aan de voorzijde (oostelijk deel) van het gebouw.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

De nestplaatsen van huismus zijn jaarrond beschermd. De huismus is als koloniebroeder een broedvogel van categorie 2 (Dienst Regelingen, 2009; zie bijlage 1).

Het voormalige schoolgebouw ligt in een landelijke omgeving met veel heggen, boerderijen en vrijstaande huizen. Behalve in het schoolgebouw is het aannemelijk dat ook op andere plaatsen huismussen kunnen nestelen.

In het kader van de FFW worden ten aanzien van vogels geen ontheffingen afgegeven. Ten behoeve van de huismus moet expliciet gezorgd worden voor het in stand houden van de functionaliteit van het leefgebied. Dit betekent voor deze soort dat er zowel tijdens als na de bouw alternatieve nestgelegenheid aanwezig moet zijn. Dit kan gerealiseerd worden door het permanent ophangen van voor huismussen geschikte nestkasten en/of in de nieuw te bouwen huizen voorzieningen te treffen waarin huismussen kunnen broeden (vrije ruimte onder dakpannen).

Om overtreding van de FFW ten aanzien van verstoring van broedende vogels te voorkomen, dient sloop, eventuele bomenkap en verwijdering van struweel plaats te vinden buiten de broedtijd van vogels: voor 15 maart of na 15 juli.

Indien bovenstaande maatregelen worden getroffen, treedt geen verstoring van broedende vogels op, en worden verbodsbepalingen van de FFW ten aanzien van overige vogels niet overtreden.

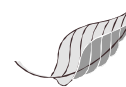
3.4 OVERIGE SOORTEN

De aanwezigheid van andere streng beschermde diersoorten op de ingreeplocatie ligt niet voor de hand. Hiervoor ontbreken geschikte habitats. Ten aanzien van overige groepen is geen sprake van overtreding van de FFW.

4 CONCLUSIE

In april 2012 heeft Natuurbalans – Limes Divergens een quick scan uitgevoerd van het te slopen voormalige school- en gemeenschapsgebouw aan de Burgemeester Canersstraat 7 te Demen (gemeente Oss). De mogelijke aanwezigheid van krachtens de Flora- en faunawet streng beschermde soorten (Tabel-2 en Tabel-3 van de FFW) is hierbij beoordeeld.

- In de aanbouw aan de achterzijde van het gebouw zijn spouwspleten aanwezig, die toegang bieden tot de spouwruimte. De spouwruimte kan periodiek door vleermuizen (voornamelijk gewone dwergvleermuis) gebruikt worden als verblijfplaats.
Door bij de sloop van het gebouw en de toekomstige nieuwbouw expliciet rekening te houden met mogelijke verstoring van vleermuizen en behoud van vleermuisverblijfplaatsen, blijft de functionaliteit van het leefgebied behouden. In dit geval is een ontheffing op de FFW niet noodzakelijk.
Indien niet op voorhand rekening gehouden kan worden met vleermuizen, dan dient eerst een vleermuisonderzoek conform het vleermuisprotocol (Netwerk Groene Bureaus & Gegevensautoriteit Natuur, 2012) te worden uitgevoerd.
- Onder de dakpannen aan de voorzijde van het gebouw nestelen huismussen. Huismussen hebben jaarrond beschermde nestplaatsen. Ten behoeve van de huismus moet expliciet gezorgd worden voor het in stand houden van de functionaliteit van het leefgebied. Dit betekent voor deze soort dat er zowel tijdens als na de bouw alternatieve nestgelegenheid aanwezig moet zijn. Dit kan gerealiseerd worden door het permanent ophangen van voor huismussen geschikte nestkasten en/of in de nieuw te bouwen huizen voorzieningen te treffen waarin huismussen kunnen broeden (vrije ruimte onder dakpannen).
- Bij de uitvoering van de sloopwerkzaamheden dient rekening te worden gehouden met alle overige broedende vogels. Deze mogen niet worden verstoord. Eventuele kap van bomen, verwijderen van struweel en sloop van gebouwen dient buiten de broedtijd te worden uitgevoerd, dus voor 15 maart of na 15 juli.

BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten in Nederland. Het uitgangspunt van de wet is dat schadelijke effecten op beschermde soorten in principe verboden zijn, tenzij uitdrukkelijk toegestaan: het “nee, tenzij”-principe. Onder bepaalde voorwaarden kan op grond van artikel 75 ontheffing worden verleend voor overtreding van de verbodsbepalingen van de FFW (zie Kader 1). Deze ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Kader 1. Algemene verbodsbepalingen FFW

De algemene verbodsbepalingen zijn opgenomen in de artikelen 8 t/m 13.

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

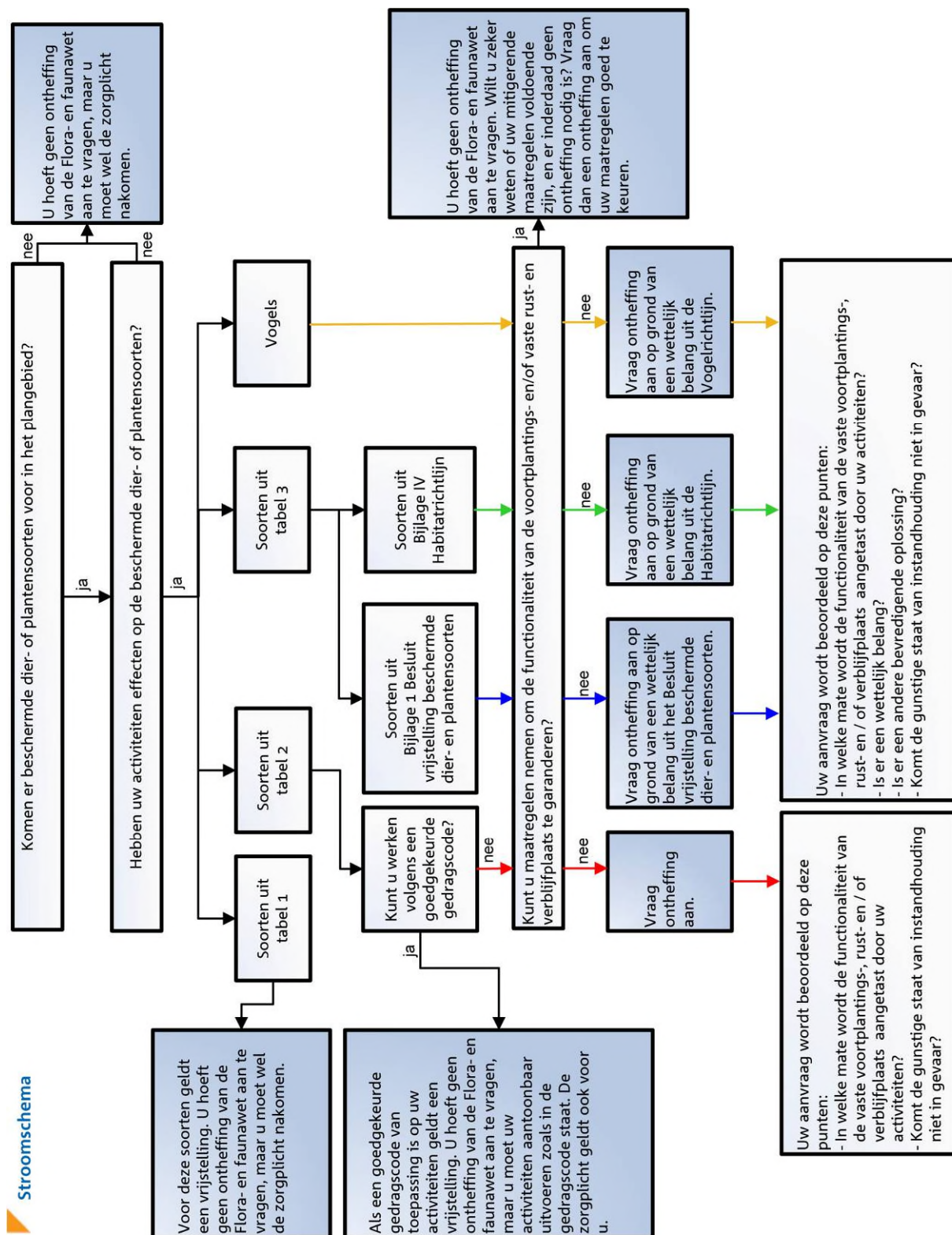
Artikel 12

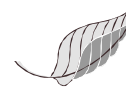
Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13

Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Stroomschema beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen
(bron: Dienst Regelingen)

OMGANG MET DE FLORA- EN FAUNAWET BIJ RUIMTELIJKE INGREPEN

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen in een gebied met beschermde soorten zijn er twee mogelijkheden (zie ook stroomschema hiernaast):

1. Voorkom overtreding van de FFW door het treffen van mitigerende maatregelen;
2. Vraag ontheffing aan

1. Voorkom overtreding van de FFW door middel van mitigerende maatregelen

Overtreding van de FFW kan worden voorkomen door mitigerende maatregelen te treffen, waarmee negatieve gevolgen van de activiteit voorkomen worden. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van aanwezige beschermde soorten. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen een soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld behoud van migratieroutes en foerageergebied. Veiligstellen ervan kan betekenen dat mogelijk geen ontheffing meer nodig is. Om hiervan zeker te zijn kan vooraf goedkeuring gevraagd worden aan Dienst Regelingen.

Voor het verkrijgen van een goedkeuring dient rekening gehouden te worden met een looptijd die overeenkomt met een ontheffingaanvraag.

2. Vraag ontheffing FFW aan

Voor activiteiten met het oog op het belang ruimtelijke inrichting of ontwikkeling wordt bij toetsing aan de FFW onderscheid gemaakt in drie beschermingsregimes. In Fout! Verwijzingsbron niet gevonden. is een overzicht opgenomen van de indeling van beschermde dier- en plantensoorten in deze beschermingsregimes.

tabel 1. Algemene soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang ruimtelijke inrichting of ontwikkeling, geldt bij overtreding van artikelen 8 t/m 13 van de FFW ten aanzien van soorten uit tabel 1 een vrijstelling van ontheffing.

tabel 2. Overige soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang ruimtelijke inrichting of ontwikkeling, geldt ten aanzien van soorten uit tabel 2 eveneens een vrijstelling van ontheffing, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Is er geen goedgekeurde gedragscode, dan is bij overtreding van verbodsbepalingen een ontheffing noodzakelijk. Een aanvraag wordt beoordeeld middels de lichte toets:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven. Om schade te voorkomen worden mitigerende maatregelen voorgeschreven.

tabel 3. Streng beschermde soorten

Bij schade aan soorten uit tabel 3 is altijd een ontheffing op de FFW nodig. In dit geval is de uitgebreide toets van toepassing:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven;
- Er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- De activiteit voldoet aan een volgend belang:
 - o Bijlage 1 soorten: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (bijv. ruimtelijke inrichting of ontwikkeling).
 - o Bijlage IV soorten Habitatrichtlijn: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
- In geval van activiteiten die te karakteriseren zijn als ruimtelijke inrichting of ontwikkeling dient 'zorgvuldig handelen' in acht te worden genomen. Hiertoe dient de aanvrager actief op te treden om alle mogelijke schade aan de soort te voorkomen.

Vogels

Bij bescherming van vogelnesten wordt onderscheid gemaakt tussen nesten die jaarrond zijn beschermd en nesten die alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd.

Bescherming vogelnesten tijdens broedseizoen

Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de FFW onder de definitie 'nest', en zijn beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Het verstoren van broedende vogels en hun nesten tijdens de broedtijd is verboden.

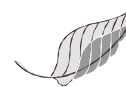
Bescherming vogelnesten buiten broedseizoen

Een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten zijn met ingang van september 2009 opgenomen op de aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten (Dienst Regelingen 2009). De soorten van deze lijst zijn opgenomen in tabel 1. De nesten van deze soorten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd. Bij jaarrond beschermde nesten worden de volgende categorieën onderscheiden:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Als aanvulling op de aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten is een aantal vogelsoorten opgenomen met niet jaarrond beschermde nesten. Deze soorten vallen onder categorie 5 (zie ook tabel 2):

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Deze categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

tabel 1. Lijst jaarrond beschermde vogelnesten.

SOORT	KOLONIE-BROEDER	AANWEZIG IN BEBOUWDE OMGEVING	AANWEZIG IN NATUURGEBIED	CATEGORIE VASTE NESTEN
Boomvalk	nee	nee	ja	4
Buizerd	nee	nee	ja	4
Gierzwaluw	nee	ja	nee	2
Grote gele kwikstaart	nee	nee	ja	3
Havik	nee	nee	ja	4
Huismus	ja	ja	nee	2
Kerkuil	nee	ja	nee	3
Oehoe	nee	nee	ja	3
Ooievaar	nee	ja	nee	3
Ransuil	nee	nee	ja	4
Roek	ja	ja	nee	2
Slechtvalk	nee	ja	ja	3
Sperwer	nee	nee	ja	4
Steenuil	nee	ja	nee	1
Wespendief	nee	nee	ja	4
Zwarte wouw	nee	nee	ja	4

tabel 2. Vogelsoorten van categorie 5: voor deze soorten is inventarisatie wenselijk.

Blauwe reiger	Grauwe vliegenvanger	Raaf
Boerenzwaluw	Groene specht	Ruigpootuil
Bonte vliegenvanger	Grote bonte specht	Spreeuw
Boomklever	Hop	Tapuit
Boomkruiper	Huiszwaluw	Torenvalk
Bosuil	IJsvogel	Zeearend
Brilduiker	Kleine bonte specht	Zwarte kraai
Draaihals	Kleine vliegenvanger	Zwarte mees
Eidereend	Koolmees	Zwarte roodstaart
Ekster	Kortsnavelboomkruiper	Zwarte specht
Gekraagde roodstaart	Oeverzwaluw	
Glanskop	Pimpelmees	

Omgevingscheck

Als een jaarrond beschermd nest zal verdwijnen door een ingreep is altijd een omgevingscheck nodig. Een deskundige moet dan vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Als dat niet het geval is, dient voor zover mogelijk een alternatief nest te worden aangeboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd. Houd er in dat geval rekening mee dat ontheffing alleen mogelijk is met een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn, te weten:

- Bescherming van flora en fauna
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Volksgezondheid of openbare veiligheid

Op basis van de belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang' en 'uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen' kan met ingang van september 2009 geen ontheffing meer worden aangevraagd.

ALGEMENE ZORGPLICHT

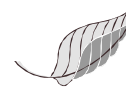
In de FFW is een zorgplicht opgenomen:

- artikel 2, lid 1: Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken).
- artikel 10: Indien wordt gehandeld overeenkomstig de zorgplicht, dan is van opzettelijk verontrusten van beschermde soorten (zoals bepaald in artikel 10) geen sprake. Een ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 10 is dan niet aan de orde. Vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 10 voor streng beschermde soorten (tabel 3) is voor bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen wettelijk gezien niet mogelijk. Het opzettelijk verontrusten van soorten ten behoeve van bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen is dus niet toegestaan.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dienen dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden verplaatst, teneinde schade aan deze soorten zo veel mogelijk te voorkomen.

VANGEN EN VERPLAATSEN VAN SOORTEN

Als u voor het uitvoeren van uw mitigerende maatregelen dieren moet vangen en verplaatsen is dat geen overtreding van de artikelen 9 en 13 van de FFW. U heeft daarvoor geen ontheffing nodig. Het is namelijk niet uw bedoeling de dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenszone naar een vergelijkbare habitat in de directe omgeving. Voorwaarde is dat u de soorten in één keer verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Dit geldt voor alle

beschermde planten en dieren, maar uitdrukkelijk niet voor vleermuizen, muizen en vogels i.v.m. de stressgevoeligheid van deze dieren. Voor het tijdelijk ergens anders onderbrengen van planten of dieren heeft u wel ontheffing nodig, omdat de soorten dan niet direct worden vrijgelaten in de omgeving.

ZORGVULDIG HANDELEN

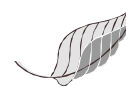
In gedragscodes en in ontheffingaanvragen in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling waarbij het gaat om soorten van tabel 3, dient zorgvuldig gehandeld te worden. Zorgvuldig handelen gaat verder dan de hiervoor genoemde algemene zorgplicht, die een algemeen beschaafd en fatsoenlijk handelen inhoudt. Zorgvuldig handelen houdt in dat er geen wezenlijke invloed is op beschermde soorten en dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Hiertoe dient de aanvrager actief te handelen. Activiteiten die te bestempelen zijn als zorgvuldig handelen zijn mitigerende en compenserende maatregelen.

Tabel 1: Algemene soorten

Zoogdieren		veldmuis	Microtus arvalis	Slakken	
aardmuis	Microtus agrestis	vos	Vulpes vulpes	wijngaardslak	Helix pomatia
bosmuis	Apodemus sylvaticus	wezel	Mustela nivalis	Vaatplanten	
dwergmuis	Micromys minutus	woelrat	Arvicola terrestris	aardaker	Lathyrus tuberosus
bunzing	Mustela putorius	Reptielen en amfibien		akkerklokje	Campanula rapunculoides
dwergpspitsmuis	Sorex minutus	bruine kikker	Rana temporaria	brede wespenorchis	Epipactis helleborine
egel	Erinaceus europeus	gewone pad	Bufo bufo	breed klokje	Campanula latifolia
gewone bosspitsmuis	Sorex araneus	middelste groene kikker)	Rana esculenta	gewone dotterbloem	Caltha palustris palustris
haas	Lepus europeus	kleine watersalamander	Lissotriton vulgaris	gewone vogelmeik	Ornithogalum umbellatum
hermelijn	Mustela erminea	meerkikker	Rana ridibunda	grasklokje	Campanula rotundifolia
huisspitsmuis	Crociodura russula	Mieren		grote kaardenbol	Dipsacus fullonum
konijn	Oryctolagus cuniculus	behaarde rode bosmier	Formica rufa	kleine maagdenpalm	Vinca minor
mol	Talpa europea	kale rode bosmier	Formica polyctena	knikkende vogelmeik	Ornithogalum nutans
ondergrondse woelmuis	Pitymys subterraneus	stronkmier	Formica truncorum	koningsvaren	Osmunda regalis
ree	Capreolus capreolus	zwartrugbosmier	Formica pratensis	slanke sleutelbloem	Primula elatior
rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus			zwanebloem	Butomus umbellatus
tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus				

Tabel 2: Overige soorten

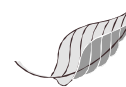
Zoogdieren		kleine wormzeenaald	Nerophis lumbriciformis	grote muggenorchis	Gymnadenia conopsea
damhert	Dama dama	kleine zeenaald	Syngnathus rostellatus	gulden sleutelbloem	Primula veris
edelhert	Cervus elaphus	kleine zilversmelt	Argentina sphyraena	harlekijn	Anacamptis morio
eekhoorn	Sciurus vulgaris	klein oogrog	Raja microcellata	herfstschroeforchis	Spiranthes spiralis
grijze zeehond	Halichoerus grypus	kleurige grondel	Pomatoschistus pictus	hondskruid	Anacamptis pyramidalis
grote bosmuis	Apodemus flavicollis	kliplipvis	Ctenolabrus rupestris	honingorchis	Herminium monorchis
steenmarter	Martes foina	koekoeksgrog	Raja naevus	jeneverbes	Juniperus communis
walrus	Odobenus rosmarus	kristalgrondel	Crystallogobius linearis	klein glaskruid	Parietaria judaica
wild zwijn	Sus scrofa	lichtend sprutje	Maulolicus muelleri	kleine keverorchis	Neottia cordata
zadelrob	Phoca groenlandica	lozano's grondel	Pomatoschistus lozanoi	kleine zonnedaauw	Drosera intermedia
Reptielen en amfibien		maanvis	Mola mola	klokjesgentiaan	Gentiana pneumonanthe
alpenwatersalamander	Mesotriton alpestris	makreelgeep	Scomberesox saurus	kluwenklokje	Campanula glomerata
levendbarende hagedis	Zootoca vivipara	marmggrondel	Proterorhinus marmoratus	koraalwortel	Corallorhiza trifida
soepschildpad	Chelonia mydas	murray's zeedonderpad	Triglops murrayi	kruisbladgentiaan	Gentiana cruciata
Dagvlinders		noorse grondel	Pomatoschistus norvegicus	lange ereprijs	Veronica longifolia
moerasparelmoervlinder	Euphydryas aurinia	noorse meun	Ciliata septentrionalis	lange zonnedaauw	Drosera anglica
vals heideblauwtje	Lycaeides idas	ombervis	Argyrosomus regius	mannetjesorchis	Orchis mascula
Vissen (zoetwater)		paganelgrondel	Gobius paganellus	maretak	Viscum album
aal (paling)	Anguilla anguilla	parelvis	Echiodon drummondii	moeraswespenorchis	Epipactis palustris
beekdonderpad	Cottus rhenanus	pitvis	Callionymus lyra	muurbloem	Erysimum cheiri
kleine modderkruiper	Cobitis taenia	rasterpitvis	Callionymus reticulatus	parnassia	Parnassia palustris
meerval	Silurus glanis	reuzenhaai	Cetorhinus maximus	pijscheefkelk	Arabis hirsuta sagittata
rivierdonderpad	Cottus perifretum	ringelrob	Phoca hispida ssp. hispida	poppenorchis	Orchis anthropophora
witvinggrondel	Romanogobio belingi	rode zeebrasem	Pagellus bogaraveo	prachtklokje	Campanula persicifolia
Vissen (zoutwater)		schorpioengrondel	Lebetus scorpioides	purperorchis	Orchis purpurea
adderzeenaald	Entelurus aequoreus	schurftvis	Amoglossus laterna	rapunzelklokje	Campanula rapunculus
baillon's lipvis	Crenilabrus bailloui	sidderrog	Torpedo nobiliana	rechte driehoeksvaren	Gymnocarpium robertianum
blauwe haai	Prionace glauca	slakdolf	Liparis liparis	rietorchis	Dactylorhiza majalis praetermissa
blauwkeeltje	Helicolenus dactylopterus	sljimprik	Myxine glutinosa	ronde zonnedaauw	Drosera rotundifolia
blonde rog	Raja brachyura	snipvis	Macroramphosus solopax	rood bosvogeltje	Cephalanthera rubra
bokvis	Boops boops	spaanse makreel	Scomber japonicus	ruig klokje	Campanula trachelium
botervis	Pholis gunnulus	spaanse zeebrasem	Pagellus acarne	schubvaren	Ceterach officinarum
braam	Brama brama	sterrog	Raja radiata	slanke gentiaan	Gentiana amarella
brakwatergrondel	Pomatoschistus microps	trekkervis	Balistes carolinensis	soldaatje	Orchis militaris
dikkopje	Pomatoschistus minutus	trompetterzeenaald	Syngnathus typhle	spaanse ruiter	Cirsium dissectum
dikrugtong	Microchirus variegatus	vierdradige meun	Rhinonemus cimbrius	spindotterbloem	Caltha palustris araneosa
driedradige meun	Gaidropsurus vulgaris	vorskwab	Raniceps raninus	steenanjer	Dianthus deltoides
dwergbolk	Trisopterus minutus	zee-engel	Squatina squatina	steenbreekvaren	Asplenium trichomanes
dwergbot	Phrynorhombus norvegicus	zeepaardje	Hippocampus ramulosus	stengelloze sleutelbloem	Primula vulgaris
engelse poon	Aspitrigla cuculus	zeestekelbaars	Spinachia spinachia	stijf hardgras	Hieracium amplexicaule
evervis	Capros aper	zuignapvis	Diplecogaster bimaculata	tongvaren	Catapodium rigidum
franse tong	Solea lascaris	zwaardvis	Xiphias gladius	valkruid	Asplenium scolopendrium
gaffelmakreel	Trachinotus ovatus	zwarte grondel	Gobius niger	veenmosorchis	Arnica montana
gehoorde sljimpvis	Parablennius gattorugine	zwarte haai	Dalatias licha	veldgentiaan	Hammarbya paludosa
gemarmerde sidderrog	Torpedo marmorata	zwarte vis	Centrolophus niger	veldsalie	Gentiana campestris
gestreepte bokvis	Sarpa salpa	zwartoglipvis	Symphodus melops	vleeskleurige orchis	Salvia pratensis
gestreepte lipvis	Labrus bimaculatus	Vaatplanten		vliegenorchis	Dactylorhiza incarnata
gestreepte poon	Trigloporus lastoviza	aangebrande orchis	Neotinea ustulata	vogelnestje	Ophrys insectifera
gevekte gladde haai	Mustelus asterias	aapjesorchis	Orchis simia	voorjaarsadonis	Neottia nidus-avis
		beenbreek	Narthecium ossifragum	wantsenorchis	Adonis vernalis
		bergklokje	Campanula rhomboidalis	waterdriblad	Anacamptis coriophora
		bergnachtorchis	Platanthera montana	weideklokje	Mentha trifoliata
					Campanula patula

gevekte griet	Zeugopterus punctatus	bijenorchis	Ophrys apifera	weiriekende nachtorchis	Platanthera bifolia
gevekte lipvis	Labrus bergylta	blaasvaren	Cystopteris fragilis	wilde gage	Myrica gale
gevekte pitvis	Callionymus maculatus	blauwe zeedistel	Eryngium maritimum	wilde herfsttijloos	Colchicum autumnale
glasgrondel	Aphia minuta	bleek bosvogeltje	Cephalantera damasonium	wilde kievitsbloem	Fritillaria meleagris
golfrog	Raja undulata	bokkenorchis	Himantoglossum hircinum	wilde marjolein	Origanum vulgare
goudharder	Liza aurata	bosorchis	Dactylorhiza maculata fuchsii	wit bosvogeltje	Cephalanthera longifolia
groene zeedonderpad	Taurulus bubalis	brede orchis	Dactylorhiza majalis majalis	witte muggenorchis	Pseudorchis albida
groenlandse haai	Somniosus microcephalus	bruinrode wespenorchis	Epipactis atrorubens	zinkvioletje	Viola lutea calaminaria
grote koomaarvis	Atherina presbyter	daslook	Allium ursinum	zomeradonis	Adonis aestivalis
grote zeenaald	Syngnathus acus	dennenorchis	Goodyera repens	zomerklokje	Leucocjum aestivum
harnasmannetje	Agonus cataphractus	duitse gentiaan	Gentiana germanica	zwartsteel	Asplenium adiantum-nigrum
hondshaai	Scyliorhinus canicula	franjegentiaan	Gentiana ciliata		
ijslandse bandvis	Lumpenus lampretaeformis	geelgroene wespenorchis	Epipactis muelleri	Kevers	
kathaai	Scyliorhinus stellaris	gele helmblom	Pseudofumaria lutea	vliegend hert	Lucanus cervus
klapmuts	Cystophora cristata	gevekte orchis	Dactylorhiza maculata maculata		
kleine pieterman	Echiichthys vipera	groene nachtorchis	Dactylorhiza viridis	Kreeftachtigen	
kleine roodbaars	Sebastes viviparus	groensteel	Asplenium viride	rivierkreeft	Astacus astacus
kleine slakdolf	Liparis montagui	grote keverorchis	Neottia ovata		

Tabel 3: Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB

Bijlage 1 AMvB		bechstein's vleermuis	Myotis bechsteinii	geelbuikvuurpad	Bombina variegata
Zoogdieren		bever	Castor fiber	gladde slang	Cornella austriacus
das	Meles meles	bosvleermuis	Nyctalus leisleri	heikikker	Rana arvalis
boomarter	Martes martes	brand's vleermuis	Myotis brandtii	kamsalamander	Triturus cristatus
eikelmuis	Eliomys quercinus	bruinvis	Phocoena phocoena	kemp's zeeschildpad	Lepidochelys kempii
gewone zeehond	Phoca vitulina	bultrug	Megaptera novaeangliae	knoflookpad	Pelobates fuscus
veldspitsmuis	Crocodyra leucodon	butskop (hille)	Hyperoodon ampullatus	lederschildpad	Dermochelys coriacea
waterspitsmuis	Neomys fodiens	dwergpotvis	Kogia breviceps	muurhagedis	Podarcis muralis
		dwergvinvis	Balaenoptera acutorostrata	poelkikker	Rana lessonae
Reptielen en amfibien		euraziatische lynx	Lynx lynx	rugstreeppad	Bufo calamita
adder	Vipera berus	franjestaart	Myotis nattereri	vroedmeesterpad	Alytes obstetricans
hazelworm	Anguis fragilis	gestreepte dolfin	Stenella coeruleoalba	zandhagedis	Lacerta agilis
ringslang	Natrix natrix	gewone dolfin	Delphinus delphis		
vinpootsalamander	Lissotriton helveticus	gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	Dagvlinders	
vuursalamander	Salamandra salamandra	gewone grootoorvleermuis	gewone grootoorvleermuis	apollovlinder	Parnassius apollo
		gewone spitsdolfijn	Mesoplodon bidens	boszandoog	Lopinga achine
Vissen		gewone vinvis	Balaenoptera physalus	donker pimpernelblauwtje	Maculinea nausithous
beekprik	Lampetra planeri	griend	Globicephala melas	grote vuurvlinder	Lycaena dispar
bittervoorn	Rhodeus amarus	grijze dolfin	Grampus griseus	pimpernelblauwtje	Maculinea teleius
elrits	Phoxinus phoxinus	grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus	tijmblauwtje	Maculinea arion
gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus	grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum	zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero
grote modderkruiper	Misgurnus fossilis	grote rosse vleermuis	Nyctalus lasiopterus		
riverprik	Lampetra fluviatilis	hamster	Cricetus cricetus	Libellen	
		hazelmuis	Muscadinus avellanarius	bronslibel	Oxygaster curtisii
Dagvlinders		ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus	gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
bruin dikkopje	Erynnis tages	kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus	gevekte witsnuitlibel	Leucorrhinia pectoralis
dwergblauwtje	Cupido minimus	kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros	groene glazenmaker	Aeshna viridis
dwergdikkopje	Thymelicus acteon	kleine zwaardwalvis	Pseudorca crassidens	noordse winterjuffer	Sympecma paedisca
groot geaderd witje	Aporia crataegi	laatvlieger	Eptesicus serotinus	oostelijke witsnuitlibel	Leucorrhinia albifrons
grote ijsvogelvlinder	Limenitis populi	meervleermuis	Myotis dasycneme	riverrombout	Stylurus flavipes
heideblauwtje	Plebejus argus	mopsvleermuis	Barbastella barbastellus	sierlijke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis
iepepage	Strymonidia w-album	narwal	Monodon monoceros		
kalkgraslanddikkopje	Spialia sertorius	noordse vinvis	Balaenoptera borealis	Vissen	
keizersmantel	Argynnis paphia	noordse vleermuis	Eptesicus nilsoni ssp. nilsoni	houting	Conegonus oxyrrhynchus
klaverblauwtje	Cyaniris semiargus	noordse woelmuis	Microtus oeconomus	steur	Acipenser sturio
purperstreepparelmoevlinder	Brenthis ino	orca	Orcinus orca	drijvende waterweegbree	Luronium natans
rode vuurvlinder	Lycaena hippothoe	otter	Lutra lutra	groenknolorchis	Liparis loeselii
rouwmantel	Nymphalis antiopa	potvis	Physeter catodon	kruidend moerasscherm	Apium repens
tweekleurig hooibeestje	Coenonympha arcania	rosse vleermuis	Nyctalus noctula	zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis
veenbesparelmoevlinder	Bolonia aquilonais	ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii		
veen-hooibeestje	Coenonympha tullia	tuimelaar	Tursiops truncatus	Kevers	
veldparelmoervlinder	Melitaea cinxia	tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus	brede geelrandwaterroofkever	Dytiscus latissimus
woudparelmoervlinder	Melitaea diamina	vale vleermuis	Myotis myotis	gestreepte waterroofkever	Graphoderus bilineatus
zilvervlek	Boloria euphrosyne	watervleermuis	Myotis daubentonii	heldenbok	Cerambyx cerdo
		wilde kat	Felis silvestris	juchtleerkever	Osmoderma eremita
Vaatplanten		witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus		
groot zee gras	Zostera marina	witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris	Weekdieren	
				bataafse stroommossel	Unio crassus
Bijlage IV HR		Reptielen en amfibien		platte schijfhoren	Anisus vorticulus
Zoogdieren		boomkikker	Hyla arborea		
baardvleermuis	Myotis mystacinus	dikkopschildpad	Caretta caretta		

BIJLAGE 2: ECOLOGISCH WERKPROTOCOL SLOOP GEBOUWEN

Dit ecologisch werkprotocol heeft betrekking op het slopen van gebouwen, waarbij sprake is van aanwezigheid van vleermuizen. In het onderstaande kleurenschema is weergegeven in welke periode de werkzaamheden wel of niet uitgevoerd kunnen worden. Aangezien er bij de sloop van de gebouwen ook rekening gehouden dient te worden met mogelijk aanwezige broedvogels, zijn deze voor de volledigheid ook weergegeven in het schema.

soortgroep/periode	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Vleermuizen:												
winterverblijfplaats												
zomerverblijfplaats												
verblijfplaats												
Vogels:												
broedvogels												
vaste verblijfplaats												

	Voorkeursperiode voor het uitvoeren van de werkzaamheden conform protocol
	Werkzaamheden alleen mogelijk met mitigerende/compenserende maatregelen
	Sloopwerkzaamheden in deze periode niet uitvoeren

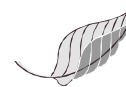
1. Aangezien het nooit volledig is uit te sluiten dat te slopen gebouwen worden gebruikt als verblijfplaats door vleermuizen, dienen sloopwerkzaamheden en het ongeschikt maken van gebouwen te worden uitgevoerd in de meest gunstige periode, te weten september-oktober (zie schema). Eventueel aanwezige dieren hebben in deze periode geen jongen en zijn Vóór de winter nog in staat een geschikte alternatieve winterverblijfplaats op te zoeken. Daarom dienen de werkzaamheden altijd te worden uitgevoerd bij buitentemperaturen boven de 10°C.
2. Een minder gunstig alternatief voor het najaar, is de periode net na de winter (maart-april). Wanneer het warm genoeg is ($>10^{\circ}\text{C}$), zijn veel dieren niet meer in winterslaap en zelfstandig in staat om een andere verblijfplaats op te zoeken. Het vroege voorjaar is een minder gunstige periode dan de herfst omdat veel dieren aan het eind van de winterslaap kwetsbaarder zijn (minder vetreserve en veel vrouwtjes zijn zwanger). Daarnaast kunnen de gebouwen in het voorjaar door vogels worden gebruikt om te broeden.
3. De sloopwerkzaamheden dienen in tijd en ruimte gefaseerd te worden uitgevoerd. Dit wil zeggen dat de gebouwen nooit allemaal tegelijk ongeschikt mogen worden gemaakt of worden gesloopt en dat er ten alle tijden geschikte gebouwen beschikbaar blijven op het terrein. Hierdoor blijven er altijd voldoende potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen beschikbaar.
4. De te slopen gebouwen dienen voorafgaand aan de sloop ongeschikt te worden gemaakt voor vleermuizen. Dit ongeschikt maken dient op de volgende wijze te worden uitgevoerd (indien van toepassing):
 - Verwijderen van de dakrand, dakpannen of andere dakbedekking;
 - Gaten maken in de spouwmuren en andere ingangen voor vleermuizen, waardoor de (potentiële) verblijfplaatsen gaan tochten;
 - Verwijderen van aanwezige zonneschermen en plaatmateriaal aan de buitengevel;

- Na het ongeschikt maken wordt minimaal twee dagen gewacht voordat de sloopwerkzaamheden van start gaan, hierdoor krijgen nog eventueel aanwezige vleermuizen voldoende gelegenheid om te vertrekken.
5. Indien bij de sloop vleermuizen worden aangetroffen, dient gewacht te worden totdat de dieren op eigen kracht vertrekken. In de meeste gevallen zullen de vleermuizen direct wegvliegen. Doen ze dit niet of kruipen ze weg, dan dient een dag gewacht te worden met de werkzaamheden tot de dieren weg zijn.

Gewone dwergvleermuis. Indien er bij de sloop vleermuizen worden aangetroffen, dient gewacht te worden totdat de dieren op eigen kracht zijn vertrokken (foto: Paul van Hoof).

6. In de nachtelijke uren worden er geen werkzaamheden uitgevoerd. De werkzaamheden dienen uitsluitend overdag plaats te vinden en het gebruik van verlichting wordt voorkomen of tot een minimum beperkt. Indien het gebruik van verlichting, bijvoorbeeld in het kader van de veiligheid, onvermijdelijk is, dan wordt gebruik gemaakt van relatief lage palen, met zwakke verlichting en armaturen die niet uitstralen richting lanen, houtwallen en boomkronen.
7. De sloopwerkzaamheden dienen uitgevoerd te worden onder begeleiding van een ter zake kundige op het gebied van vleermuizen.
8. Om aantoonbaar te maken dat er wordt gewerkt conform dit ecologisch protocol dient een logboek bij te worden gehouden. Een voorbeeld van een dergelijk logboek is weergegeven op de volgende pagina.

WERKFORMULIER PROTOCOL SLOPEN GEBOUWEN

RAPPORT

Vul hier bijzonderheden in, zoals bijvoorbeeld:

- Heeft U bij de sloopwerkzaamheden vleermuizen gezien? Zo ja, waar en hoeveel?
- Wanneer heeft U de gebouwen ongeschikt gemaakt en wanneer is er begonnen met het daadwerkelijk slopen?
- Zijn dieren door de werkzaamheden gewond of gedood? Weet u welke? Zo ja, hoeveel?
- Kunt U de werkzaamheden uitvoeren conform het protocol?

Datum	Tijdstip	Bijzonderheden

Opmerkingen:
